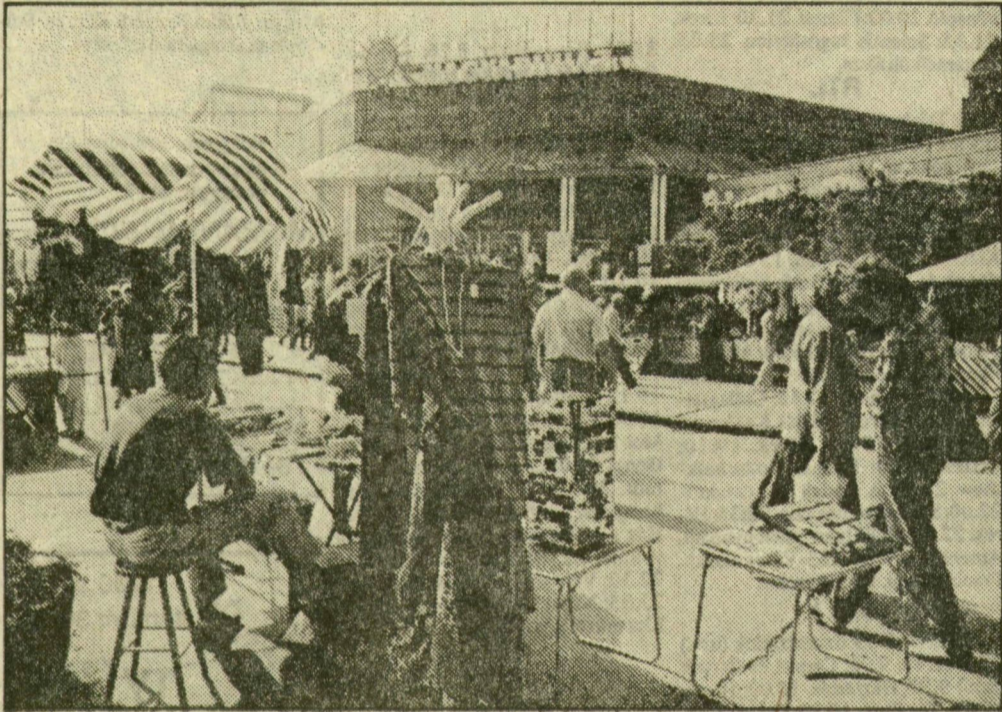

Város — részek

Az önállósodás esélyét, a sajátosságok figyelembevételét ígéri az önkormányzati törvény a településeknek. A nagyobb városok önálló egységet képező részeinek is megváltozik a helyzete. Részben azért, mert az új önkormányzati testületek kisebb létszámúak lesznek, mint a korábbi tanácsok voltak, ezért egy-egy képviselőhöz nagyobb terület (nagyobb) gondja tartozik.

Másrészt azért, mert a városrészek alkotta település gazdasági lehetőségei — megfelelő törvény hiányában — még nem ismertek, így az sem, miből fejlesztik az infrastruktúrát, a szolgáltatásokat, az itteni élet minőségét. Szeged városrészeinek gondjaiból kötünk — nem szép, de sokszínű — csokrot a megválasztandó önkormányzati testületnek.

A Belváros szíve

A várost járó közvéleménykutatók — kiknek tiszte az volt, hogy kifaggassák a polgárokat, mit kíván Szegednek népe az új önkormányzattól — hozzám nem csengettek be. Pedig hát lett volna mondani valóm. Persze így utólag már nem is bánom, hogy kihagytak. Mondandómat egymondatos felelet helyett, ömlesztve, az úgynevezett kifakadásos módszerrel tárhatom a tisztelt leendő polgármester úr és az önkormányzat elé.

Pontosabban: sétára invitálok városunk majdani első embereit. Rövid belvárosi sétánkon megmutatnám Önöknek, milyen is a mi kis centrumunk, az én „olvasatomban”.

Először az áruház legfelső lépcsőfokáról vetnék egy pillantást a Dugonics tér felé. Ha az Isten jó ízléssel és nemes lélekkel áldotta meg Önöket, elborzadnak a látványtól: Szeged szellemi központjának, az egyetem környékének bazári küllemétől. Csúfítottak itt már eleget a Nagyaruház megépítésével, s ma rondítják tovább a vásároszók gombamód szaporodó, már-már az egész teret elborító, ízléstelen sátraival.

A rossz arcú urakról — kik a szemlélődés közben lökdösik Önöket — csak annyit: valutázók. A pénzügyőrségtől néhány méterre úzik jól jövedelmező — állítólag tiltott — tevékenységüket. Az óvatosabbak a Kárász utcán teszik ugyanezt, úgyszintén zavartalanul.

No, de menjünk tovább! Sétáljunk a Toldi utcán! Bár ez nem veszélytelen vállalkozás, mert csak az úttest közepén haladhatunk. A gyalogjárdát ugyanis naponta eladják. Az utolsó centiméterig. A fizető parkoló autóiak orra a házal

faláig ér. Gyalogos közlekedés mindkét oldalon kizárva. Itt betérhetnénk a Toldi utcai óvodába, s ha lenne e városnak minden mérgező anyagot kimutató légszennyezőmérője, megtapasztalhatnánk, mennyi kéndioxidot, ólmot szívunk az udvaron „levegőző” utódaink. Gyanítom, döbbenet állnánk és gázálarccért kiáltanánk.

S miközben mutatnám a levegőt nem szennyező villamos sínpályáján kiparcellázott autóparkolót a Somogyi utcában, Önök sajnálkozva mondanák: a benzingözbe burkolózott Belvárosból a forgalmat kitiltani nem lehet, mert nincsenek parkolóházaink, a várost elkerülő autótújtaink, se a gépjárművekre szerelhető katalizátoraink. Hát igen — sajnálkoznék Önökkel együtt, csak hát a Belvárosban lakót, s az e tájra kényszerült ez a fény nem érdekli, mert hogy csak egy tüdeje és egy élete van. No és állítólag emberi joga az egészséges élethez.

Ha már itt vagyunk a Toldi-Somogyi sarkán, legyünk oly

merészek, hogy bekopogunk az egyik földszinti lakás ablakán. Azon, amelyiket mindössze egy centiméter választ el az alatta levő söröző bejáratától. Megkérdezhetnénk az itt lakót — a házbellekkel együtt — hányszor és hány fórumon emeltek szót a kocsmá ellen. Hiába tették. A söröző — a műemlékház pincéjében — csak megépült, az udvaron a szennyvíztárolóval. E házról — melynek lakói néhány évig nem kaptak gázbeszerelési engedélyt, mondván, a szellőzőnyílások csúfítják a műemléképületet — csak annyit: 1870-ben épült, romantikus stílusban.

A romantikus stílus mellett mutatnék Önöknek — a Belváros szívében — egy kis szoc. reált.: vizeletfoltos, koszos, bűzös kapualjakat, évtizedek óta aladúcolt, málló vakolatú lépcsőházakat, méternyi gáz- és szennyvíztől bűzlő belső udvarokat, amelyekbe tucatszámra ad ki az IKV autobeállási engedélyeket, tisztas bérleti díjért.

Mutatnék persze szépet is. A nemrég elkészült, állítólag sétálóknak szánt Oroszlán és Deák Ferenc utcát a gusztá burkolattal, pihenőpadokkal, virágokkal és a mindezeket gátlástalanul átgázoló gépjárművekkel. Innen már csak egy nagy ugrás a Tisza Lajos körút zsbivásári forgataga, mely csakúgy, mint fent, az egyetem terén, városrondító jelzővel illethető.

Nos mindezt megmutatnám Önöknek a mi kis Belvárosunkból, abban a reményben, hogy belátják: azt a sokat emlegetett és oly régen beígért nagytakarítást érdemes a dolgok kellős közepén elkezdni. (A fotókat Nagy László készítette.)

Kalocsai Katalin

Mire gyógyír az önkormányzat?

Községek válófélben

— Szeretnénk magunk irányítani életünket — mondják a megkérdezettek azokban a társközségekben, ahol a KSH megyei igazgatósága információt gyűjt a közös tanácsok 15–20 esztendejéről, s ezzel kapcsolatban a majdani önkormányzatok lehetőségeiről. A községek közelmúltja mind gazdasági, mind politikai téren egy erősen centralizált irányítás. A közös tanácsok, tsz-ek, iskolák, egészségügyi ellátás, művelődés egymásba ágyazása igazolhatóan — a falvak általános hanyatlásánál is erőteljesebben — szortította perifériára a nem székhely társközségeket.

Kicsik — nagyok

A végrehajtott hatalommá váló tanácsok, a lakosok információhiánya, a demokrácia eltűnése (formális falugyűlések és tanácstagrendszerek) az emberek tudatában is egy speciális kisebbségi érzést alakított ki. Bár a statisztika alapján néhány településen komoly fejlődést is igazolhatott, s így a hatalom elégedetten nyugtázhatta tevékenységét, a problémák halmaza és a vezetés-lakosok ellentéte egyre nőtt. A faluban lakók ugyanis a tőlük térben is eltávolodott döntéssel szemben sokszor nem azt, nem úgy és nem akkor akarták, ami, ahogyan, és amikor megvalósult.

A jelenlegi változást szándék nem elsősorban a település harca az önállóságért, hanem az embereké a valódi önkormányzatért, a tanácsrendszer és a régi hatalom ellen. Vannak persze jól funkcionáló tanácsok, társközségi kapcsolatok. Tény viszont, hogy még az ideálisnak, szükségessé tünő kötések helyett is (Földeák — Óföldeák) a „kisebb” csupán a leglazább kapcsolódást jelentő igazgatási társulást látja a jövőben alkalmazhatónak.

Változás vagy leszámolás

A jelenlegi községi vezetés működését azonban számos negatívum kísérte. Az igen szűk rétegre támaszkodó tanácsi vezetés — sajnos a lakosok kisebb száma bizonyíthatóan nem jelentett nagyobb demokráciát — az információk egyedüli birtokosaként s kizárólagos döntési pozícióban korlátlan hatalmat gyakorolhatott. Ennek ismeretében joggal vetődik fel a kérdés: vajon az a néhány ember mennyire használta ki helyzeti előnyét a falu gazdaságában, a szolgáltatások stb. terén. Érthető, hogy a gyakran a közönség rovására — persze törvényes keretek között — folytatott tevékenység egyedül megteremtheti-e a változás szükségességét, s a leírta alapján az sem meglepő, hogy kirívó esetben mindez a leszámolás igényén alapul.

Az önkormányzati törvény adta lehetőségek azonban a kialakult helyzetben alig tudják a településeken a változás mozgásterét megteremteni. Ez egyrészt a községek jelenlegi állapotából, másrészt viszont a törvény hibáiból is fakad.

A falvak közismerten egyoldalú, gyenge gazdasága, a fejletlen infrastruktúra mellett komoly hátrányt jelent a szellemi tőke hiánya. A jelenlegi hatalmon kívül álló, alapvetően alulinformált falusi értelmiség csak nagy nehézségek árán lesz képes vállalni a vezetés szerepét. Ma még a jövő önkormányzatának potenciális elemeként kezelhető politikai csoportok nemcsak információ tekintetében, hanem sokszor szervezettel is elszigeteltek. Nem vethető el az a meggondolás, hogy e helyzetet a jelenlegi tanácsok sok helyen elő is segítik.

Örökségül üres kasszát

A hatalom viselkedése példaértékű. Esetenként az alkalmatlanságát már régóta fölismerő

vezetés rezignált várakozása jellemző. Másutt viszont egy ma igen gyakori folyamat a hatalom gazdasági területre való átmentése is megfigyelhető. Ezzel párosulhat az a tevékenység, ami- ben az eljövendő önkormányzat gazdaságilag lehetetlenné tételét célozza. A tanácsi kassza megalapozatlan költségezzel való kiürítése — ilyenek nevezhetjük az elhalsztható, milliós nagyságrendű beruházásokat — ugyanis jó alapja lehet az új vezetés gyors hitelvesztésének. A hatalomátvétel egyes helyeken valószínűsíthető radikalizmusa pedig egyértelműen ilyen cselekedetekre ösztönzi a jelenlegi tanácsi apparátust. Ezzel ellentétes hatású lehet viszont a tanácsok közelmúltbeli menekülésszerű depolitizálódása.

A jövő tervezése — azon túl, hogy sok helyen a várakozás jellemző — mind a tanácsok, mind a potenciális önkormányzati csoportok részéről nagymértékben illuzórikus, tevékenységük általában a választási harc szervezésére korlátozódik. Erős annak a veszélye, hogy a létrejövő települési önkormányzatok lehetetlen helyzetekbe állnak. Kevés az esély arra, hogy a társadalmi önszerveződés komoly produktumokat hoz létre a településfejlődés alapját jelentő falusi gazdaságban, vagy a lakossági ellátás terén.

Az adó kevés

Különösen kedvezőtlen a centrumoktól távol fekvő, kis települések helyzete. Az önkormányzatok a törvény által lehetősként felsorolt anyagi háttérrel alig tudják kihasználni. Az átvett — minden bizonnyal — üres kasszát nem lehet megtölteni az önkormányzat vagyonának hasznosításával. E településeken ugyanis ez nagyrészt termőföld, az erre való támaszkodást pedig jelentősen gyengítheti a földtörvény.

Nehézségekbe ütközhet a lakosok adóztatása is. A fő tevékenységi forma ugyanis a mezőgazdasági termelés, aminek védett helyzetét a személyi jövedelemadó törvény is egyértelműen meghatározza, így az ebből származó jövedelem megcsapolása társadalmi feszültség forrásává válik. A községek nagy részében érvényes „kapun belüli gazdaság” ily módon nehezen jelentheti a falu gyarapodását. Az adótörvény átalakítása mindenképpen szükséges. A vállalkozások, az alapítványok, a felajánlások adókedvezményes támogatása például jelentős ösztönző lehetne. Az általánosan szegény településeken igaz, ez is kevésbé segítene.

Figyelembe kell venni persze, hogy a leendő önkormányzat — hosszabb-rövidebb ideig — számíthat az emberek támogatására, s a közvetlen érdek jelentős anyagi eszközöket képes mozgósítani. Különösen így van ez a vizsgált településeken, ahol az önállóság elnyerése is ösztönző tényező.

Összességében azonban a települési önkormányzat költségvetésében továbbra is csak néhány tíz százalék lesz a saját bevétel, ami a múltbelihez hasonlóan éltetheti a pénzelosztás egészségtelen mechanizmusát és így a hatalmaskodó megyét. A rendelkezésre álló pénzeszközök ismeretében nem véletlen, hogy van olyan önállóvá váló település, ahol az iskola megteremtéséhez már ma is több milliós megyei támogatást várnak.

A leendő települési önkormányzatok tehát bizonyítatlan jelenték mellett hasonló jövőbe néznek. Amennyiben az új kormányzat nem tudja megfelelő törvényekkel, döntésekkel megalapozni anyagi háttérüket, csupán elődjük a jelenlegi tanács, felelősség-tudatában, saját elszántságukban, kezdeményező-készségükben és az ott lakók hitében bízhatnak.

Susányi Tamás

Szabadelvű beszélgetések

Milyen városban élünk?

Péntek este három vendége volt a kerekasztal-beszélgetéseit megkezdő Szegedi Szabadelvű Klubnak, úgy mint Konrád György író, Lengyel András irodalomtörténész és Vágólygyi András szociológus. „Mitől város a város?” — hangzott a vitaindító kérdés, amit persze nehéz egy-két tünékeny órában és mondatban megválaszolni, lévén a város egyik ismerve a múlt — vagyis a rétegződő idő — s erre mindjárt idézzük is Konrád történetét, amit ezen az estén hallottunk.

Amerikában járt egy alkalommal az író, vendéglátói pedig elvitték egy gyönyörű kisvárosba. Az utcákon műemlékek, hatalmas pálmafák, csillo-

gás-villogás. Mennyi idős ez a város, kérdezte gyanakodva Konrád György. Egy éve itt még pusztaság volt, mosolygott az amerikai. És a pálmafák? Idehoztuk őket, vonta meg vállát a korlátokat nem ismerő újvilági férfi. Egy város, ami alatt nincs idő.

Márpedig ha van idő, van történet, a város pedig az, amit megírnak róla, történetei, meséi, anekdotái. S mennél nagyobb a sokféleség, annál több a megírandó történet. Márpedig Szeged történetében ez a különállással is párosuló sokféleség megvolt, mondta Lengyel András, hiszen a református tradíciókat képviselő, Kolozsvárról átköltöztetett egyetem

hagyományosan katolikus szellemiségű közegbe került.

Szeged — bár mostanság már igen nagy publicitással bír az országos tömegkommunikációban — máig sem igazán tudott regionális, tehát a megyéjén túlmutató szellemi és közigazgatási központ lenni. Ez pedig olyan probléma, amit a leendő önkormányzatnak is figyelembe kell venni. Az est végén Konrád György egy játékot ajánlott. Tegyük fel, mondta, hogy a helységben van a frissen megválasztott polgármester. Mit kérdenének, kérnének tőle? „Mondjon le!” — hangzott az első, némi- leg pajkos javaslat. Szóval nem lesz könnyű.

Dal